

126121 - Çalışanın Mazeretli Veya Mazeretsiz Bir Şekilde İşyerinden Ayrılmasının Hükmü

Soru

Bir devlet kurumunda memurum, kişisel işlerim için bazen işyerimden ayrılıyorum ve ayrılmak istediğimde izin isteyebileceğim doğrudan bir amirim yok. Ayrılışım iş saatleri içerisinde olsa da kurumun işleyişini hiçbir şekilde etkilemiyorum. Ayrıca cep telefonum da olduğu için iş yerinde ihtiyaç duyulduğunda her an bana ulaşılabilir ve çoğu zaman mesai bitiminden sonra bir süre ofisimde kalıyorum. Bu bağlamda ofis dışında geçirdiğim sürenin şer'i hükmü nedir?

Detaylı cevap

Çalışanın işi olsun ya da olmasın, kararlaştırılan çalışma süresi boyunca işyerinde kalması gerekmektedir; iş veya kiralama sözleşmesi bu hususu kapsadığından dolayı çalışan kişi özel kiralanmış durumundadır, özel çalışan ise yararlılığı zamana göre belirlenen kişi olduğundan bu zamanı yalnızca çalışmaya ayırmakla yükümlüdür. İşler zamanla belirlenen özel bir kiralama türü olduğu için temel prensip budur.

Eğer konu çalışanın kendi takdirine bırakılır ve iş olduğu zaman gelmesine bırakılırsa kurumların işleyişi sekteye uğrar, düzensizlik meydana gelir ve işlerin kontrol edilmesi mümkün olmaz.

Ancak çalışanın şahsi işlerini mesai saatinden sonraya ertelemesi durumda olumsuz yaşanacağı itibarıyla yönetimin izniyle ayrılması bundan istisnadır.

Durum bahsettiğiniz gibiyse, kurumda görevli olup izin isteyecek kimse yoksa, o zaman deriz ki: Sonraya ertelenmesi zor olan acil bir ihtiyaç için dışarı çıkmanız caizdir. Kendinizi çalışanlardan biri olarak görmeli, onlara izin verdiğinizden daha fazlasına izin vermemeli, aksine başkalarına örnek olmalı ve disipline daha fazla bağlı olmalısınız. Gerçek şu ki, eğer

çalışanlar amirlerinin ayrıldığını görürlerse onlar da işten kaytarır ve gevşek davranırlar; bu da genel bir düzensizlikle sonuçlanır.

Sizde cep telefonunun olması ve mesaiden sonra oturmanız da yeterli değildir çünkü hak olan, işleri süresi dışında değil zamanında yerine getirilmesidir. Bu da kişiye emanet edilen emanetler arasında yer alır. Onu sorumlu tutan veya tutmayan bir yöneticinin varlığı arasında fark yoktur. Yüce Allah şöyle dedi: “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor.” (Nisa 58)

İbn Kesir Rahimehullah, tefsirinde (1/673) şöyle dedi: Yüce Allah emanetlerin sahiplerine verilmesini emrediyor. Hasen bir hadiste Semure r.a, Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem’in şöyle dediğini rivayet eder: “Sana güvenene emanetini teslim et, sana hıyanet edene hıyanet etme.” (Ahmed, Sünen Ravileri) Bu husus, insana vacip olan tüm emanetleri kapsar:

Allah hakkı: Namaz, zekât, kefare, adak, oruç vb. kulların görmediği ve yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri kapsar.

Kul hakkı: Emanetler, ödünç alma vb. hususlarda olduğu gibi insanların birbirlerine emanet olarak bıraktıkları her şeyi iade etmeyi kapsar. Yüce Allah emanetlerin yerine getirilmesini emretmiştir. Bunu yerine getirmeyen kişiden karşılığı kıyamet gününde alınır.

Malumdur ki işlerin bozulması ve malların kaybolması müdürlerin ve sorumluların işten ayrılmalarında gevşek davranmaları nedeniyledir. Bunun tam aksine işine erken gelen yöneticiler ve zorunlu olmadıkça işten çıkmayanları gören çalışanlar disipline uyar ve işler rayında olur.

Yetkili bilmelidir ki; çalışanları denetlemek, onları takip etmek, işlerini değerlendirmek, yönlendirmek, kendi gözetimi ve hesap verebilirliği konusunda onlara kendini hissettirmek görevleri arasındadır.

Bu konunun önemi ve sorulan soruların çokluğundan dolayı ilim adamlarının bu konudaki fetvalarından bazılarını aşağıda sunuyoruz:

1- Daimî Fetva Kurulu alimlerine şöyle soruldu: Resmî mesaide çalışmakla yükümlü olan ve bu mesai sırasında izinsiz olarak alım-satım yapmak üzere dışarı çıkanların hükmü nedir?

Şöyle cevap verdiler: "Bir çalışanın işi sırasında, işinin başındaki kişi tarafından izin verilmiş olsun ya da olmasın, alış-satış yapmak üzere dışarı çıkması caiz değildir. Kendisine emanet edilen işi ihmal etmek ve hakkıyla yerine getirmemek anlamına gelir. Ayrıca işiyle bağlantılı olan Müslümanların haklarını zayi etmek demektir. Aişe (r.a)'dan rivayetle Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle demiştir: "Allah, sizden birinizin yaptığı işi, ameli ve görevi sağlam ve iyi yapmasından hoşnut olur." (Beyhakî, Taberânî) (Daimî Fetva Kurulu 23/415)

2-Devletin resmî çalışma saatleri olan sistemde bazı kişilerin yarım saat geç geldiğini veya iş bitiminden yarım saat önce işten çıktığını, bazen de bir saat veya daha fazla geç kaldıklarını görüyoruz, bunun hükmü nedir?

Şöyle cevap verdi: "Görünen o ki buna cevap vermeye gerek yok, çünkü verilen malın bir hizmet karşılığında olması gerekiyor. Nasıl ki çalışan, devletin onun maaşından bir şey eksiltmesini kabul etmiyorsa aynı şekilde devletin hakkından da bir şey eksiltmemelidir." Bir kimsenin resmî işe geç kalması caiz olmadığı gibi erkenden de işten ayrılması caiz değildir.

Soru: Ama bazı insanlar hiçbir iş olmadığı için erken işten ayrıldığını söylüyorlar. Cevap: Önemli olan bir işe değil, bir zamana bağlı olmanız. Zira size şöyle söylenmiştir: "Bu maaş şu saatten şu saate kadar, iş olsun veya olmasın bu işte çalışmanızın karşılığıdır." Bunun anlamı şudur: Bu vaktin mutlaka doldurulması gerekir. Aksi takdirde haksız kazanç elde etmiş olursunuz.

3-Bazı çalışanlar iş bitiminden önce ya da iş sırasında işten çıkarlar veya mesaiye geç başlarlar, bunun hükmü nedir?

Cevap: "Bir çalışanın iş bitiminden önce ayrılması, işe geç kalması ve/veya iş sırasında ayrılması caiz değildir. Çünkü bu mesai saatleri devletin hakkı olup bunun karşılığını devletten alır. Fakat iş sırasında ayrılma ihtiyacı oluşursa ve çıkmasından dolayı işler

kesintiye uğramıyorsa başkanından veya yöneticisinden izin istemesi şartıyla iş yerinden çıkmasında umarım bir sakıncası yoktur.

4-Şeyh Sâlih el Fevzân'a şöyle soruldu:

Kendilerine başvuruların az olduğu bazı çalışanlar, mesai bitiminden önce öğle saatlerinde eşleriyle birlikte öğle yemeği yemek için dışarı çıkıyor ve ardından geri dönüp mesai bitimine kadar ofislerinde kalıyorlar. Bu davranış caiz midir ve bu konuda tavsiyeniz nedir?

Şöyle cevapladı: "Çalışan mesai saatinin başından sonuna kadar işyerinde bulunmalı, başvurular az da olsa mesai saatleri içerisinde evine ya da özel işine çıkmamalı ve işyerinde kalmalıdır. Çünkü çalışma saatleri kendisine değil, işe aittir. Bu süre, aldığı maaşla kendisinden satın alınmış olduğundan kendisine vakit ayırması caiz değildir. İş sistemi tarafından onaylanan bir mazeret olmadığı sürece çıkamazlar.

5-Şeyh İbn Cibrîn'e şöyle soruldu:

Bir işçinin, yaptığı az işe oranla maaşının yüksek olmasına rağmen, yapacak işinin olmadığı bahanesiyle periyodik olarak mesaiden erken ayrılması caiz midir?

Şöyle cevapladı: "Çalışanın maaşı az ya da çok olsun, iş olsun veya olmasın mesai bitimine kadar işyerinden ayrılamaz. Hastalık veya zorunlu durumlar nedeniyle dışarı çıkmaktan başka çaresi olmadığı takdirde izinli olarak çıkabilir, işini bitirdikten sonra geri döner çünkü zamanı devletin veya çalıştığı şirketin mülkiyetindedir. Şayet işi sahada belirli bir işlemi bitirmekle sınırlıysa bu durumda o belirli işi bitirdikten sonra istediği yere gitme hakkına sahiptir. (Fetava Muhimme li Muvazzafi el Umme)

En iyisini Allah bilir.